

Integrace a transnacionalismus: Rozdílné, nebo slučitelné sociální procesy?

Vážení čtenáři/vážené čtenářky,

do rukou se Vám dostává monotematické číslo Sociologického časopisu s názvem „Integrace a transnacionalismus: Rozdílné, nebo slučitelné sociální procesy?“ Jeho sestavení nám zabralo více času, než jsme si představovali. Podařilo se nám však vytvořit číslo, které odpovídá našemu původnímu záměru, a zároveň jsme rádi, že zde můžeme zařadit i anglicky psaný text kolegyně z Německa.

Všechny rukopisy pracují s empirickým materiálem a z metodologického hlediska nabízí rekonceptualizaci přístupů integrace a transnacionalismu. Oba sociální procesy byly dříve považovány za polarizované, ale v současnosti se stále více autorů věnuje jejich možnému spojení a právě tímto směrem jsme se vydali i v tomto čísle.

První text autorky Eveline Reisenauer z German Youth Institute (Deutsches Jugendinstitut) z bavorského Mnichova vychází ze studia tzv. další generace (next generation – 1,5. generace a druhá generace) tureckých migrantů, tedy potomků poválečných imigrantů, kteří do Německa přišli díky ekonomickému rozkvětu země. Autorka studuje retrospektivní pohled respondentů a analyzuje, jakým způsobem ovlivnily „dětské“ transnacionální vazby jejich dospělý život, konkrétně jejich osobní vztahy a profesní aktivity. Na základě výsledků výzkumu uvádí, že i pro dobře integrovanou tzv. další generaci migrantů neztrácejí transnacionální vazby své opodstatnění, ačkoliv nelze určit přímý, determinující a zobecňující vztah mezi procesy transnacionalismu a integrace – pro každého respondenta je totiž spojení obou procesů partikulární a specifické a může mít jak pozitivní, tak negativní dopady.

Druhý text Ludka Jirky z Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové a Yany Leontiyevy ze Sociologického ústavu AV ČR, editorů tohoto monotematického čísla, metodologicky navazuje na text Eveline Reisenauer. Jejich článek vychází z kvalitativní i kvantitativní metodologie, věnuje se identifikaci ukrajinských studentů v kontextu integrace a transnacionalismu a ukazuje, zda lze v případě ukrajinských studentů uvažovat o synergickém nebo o antagonistickém vyznění identifikační roviny v rámci těchto sociálních procesů. Autoři dochází k závěru, že objektivní ekonomické nebo strukturální podmínky v zemi (i)migrace a původu nemusí být pro identifikaci participantů rozhodující. Někteří participanté se přiklání ke studijním a životním podmínkám v České republice (identifikační integrace), ale své sociálně-příbuzenské vazby směřují na Ukrajinu (transnacionální rovina identifikace), jiní se přiklání k identifikaci se zemí původu v rámci své životní a pracovní dráhy i v případě sociálně-příbuzenských

vazeb. V případě druhé skupiny participantů tak lze hovořit o významných limitech pro integrační identifikaci, a tedy i o antagonistických dispozicích pro vztah mezi transnacionálními vazbami a integrací. Jako významnější – zejména z hlediska počtu participantů – se však jeví synergické spojení tohoto vztahu, které se projevuje např. proměnou intenzity vazeb k rodičům díky upřednostnění studijních a životních podmínek v zemi imigrace. Celkově tak lze odmítnout i perspektivu, že se migranti musí v rámci identifikace „odpojit“ od svého původního prostředí, aby se „snáze“ začlenili.

Třetí text, který sepsala Lucie Macková z Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, se věnuje návratové migraci arménské diaspory. Autorka se soustřeďuje na individualizované potřeby navrátilců v otázce rozhodování a tyto potřeby lze vnímat pouze jako dynamický a proměnlivý proces. V otázce transnacionalismu a integrace pak upozorňuje na vzájemnou propojenost obou procesů v různých fázích migrační zkušenosti. Z metodologického hlediska nevnímá polarizovaný vztah transnacionalizace a integrace jako perspektivní a naopak upozorňuje, že silné transnacionální vazby nemusí nutně spočívat ve slabé integraci a naopak. Automaticky tak nelze např. proklamovat, že dvojí občanství vytváří limity pro integraci, protože tento typ právního svazku může jedince ještě více ukotvovat v původní zemi.

Čtvrtý text Marie Jelínkové z Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy a Ondřeje Valenty ze Sdružení pro integraci a migraci analyzuje cíle České republiky v oblasti integrace migrantů. Autoři posoudili celkem 3 061 projektů v oblasti integrace v letech 2010–2019 a došli k závěru, že stát selhává v případě diskriminace a rovných práv, v přístupu cizinců ke zdravotní péči nebo v případě podpory jejich odborných kompetencí, ale naopak podporuje autonomii migrantů v ekonomické oblasti, a to zejména s ohledem na sociální a pracovní poradenství. To tedy znamená, že podpora a pozornost je věnována přízpůsobení se ze strany migrantů, a tím pádem je nedostatečně uchopena i obousměrnost procesů integrace, jak je deklarována českým státem, ale také trojstrannost integrace, která na evropské úrovni uvažuje i o transnacionálních vazbách.

Doufáme, že monotematické číslo bude inspirativním čtením zejména pro badatele zabývající se problematikou migrace (ale nejenom pro ně). Tímto příspěvkem bychom však také chtěli podnítit další diskusi ohledně směřování migračních studií v České republice i za jejími hranicemi.

Luděk Jirka a Yana Leontiyeva